

ריבונה של תורה

רעיונות ומאמרים לפרשת השבוע

ה' כסיו ה' פשתאשפטק ה' כ' שבט ה'תשס"א ה' ג'ליון 205 ה' שנה ה'

כולו לב

תושב, שהוא בן נח שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל הוא נבלות], אלא שמפני הכרת הטוב ותשלום שכר הכלב ציוותה התורה ליתן דוקא לו את הטריפה שהציל מפי הזאב.

ויש להוסיף, **שהמשך חכמה** (דברים, שם) כתב, שדין נתינת הנבילה לגר תושב הוא מפני שמצווים אנו להחיותו. ואם כן רואים אנו שלמרות זאת הטריפה אינה ניתנת לגר אלא לכלב, אף שאין מצוה להחיותו, וכל זה מפני גודל הענין של **הכרת הטוב**.

והמלבי"ם הוסיף שם, שאף שבעלי חיים אינם בני שכר ועונש, כי פעולתם מוכרחת מטבע בריאתם ולא מכח בחירה, מכל מקום נצטוו האדם ליתן לכלב שכר כדי שמכך יקח לקח וילמד שאם הכלב מקבל שכר על מסירות נפשו על אחת כמה וכמה שאדם שמוסר נפשו על מצוות ה' יזכה לקבל שכר.

השכר שהובטח לכלב לא נאמר רק על טריפה אלא על כל מאכל

ומדברי **הכתב סופר** (או"ח סי' לג') למדנו ששכר זה שהובטח לכלב לא נאמר רק על טריפה אלא על כל מאכל. כי הנה דעת רב הונא (ב, ב) שאין מאכילין לבהמה מה שראוי לאכילת אדם [פירש רש"י שהוא משום ביזוי אוכלין, וכן שנראה כבועט בטובה שהשפיע הקב"ה בעולם], **והמגן אברהם** (או"ח קע"א, ס"ק א') הביא זאת להלכה [ובמשנה ברורה (שם ס"ק י"א) כתב שהעולם נהגו להקל באופן שאין לו מה ליתן לבע"ח].

וכתב **הכתב סופר** שגם דבר האסור באכילה לישראל אך **ראוי לנכרי** אסור ליתנו לבהמה, כיון שמכל מקום נראה הדבר כביזוי וזלזול בהשפעת הטובה מאת השי"ת [ולכן נקטו בגמ' "ראוי לאדם" ולא אמרו "ראוי לישראל" כי אף מה שראוי לגוי הוא בכלל איסור זה].

אלא שלכאורה קשה ממה ששנינו (שבת קנ"ג, ב) "מתחכין הנבילה לפני הכלבים", ולכאורה הרי ראוייה היא לנכרי. ותירץ **הכתב סופר**, שדין הכלב שונה משאר בעלי החיים, כי התורה ציוותה "לכלב תשליכון אותו", ואף שדוקא בטריפה נצטוונו על כך ולא בנבילה או בשאר איסורים, ואם כן די לכלב שתינתן לו רק הטריפה בשכרו, מכל מקום אין בזה משום ביזוי אוכלין אם נותנה לו ולא לנכרי, כיון שראוי הוא לשכר, אבל בשאר בהמות יש ביזוי אוכלין אם נותן להן מאכל שראוי לנכרי.

שכר ייחודי הוענק לכלב בפרשתנו, וכפי שנאמר (פכ"ב פס' ל') "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו **לכלב תשליכון אותו**", ופירש רש"י על פי **המדרש** "לימדך הכתוב שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, שנאמר (שמות י"א, ז) "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו", **אמר הקב"ה, תנו לו שכרו**".

ובמסכת פסחים (כב, א ד"ה אותה) כתב רש"י, "אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ונאמר במצרים "לא יחרץ כלב לשונו", לפיכך הקפידה תורה ליתן שכרו, **ונכבד שכר הכלב מן העובד כוכבים**, שהנבלה ימכור לנכרי והטריפה לכלב". וביאר **הפני יהושע** (שם) שכוונת רש"י היא שאף שטריפה חשובה יותר מנבילה ודמיה יקרים יותר, אף על פי כן נצטוונו ליתנה לכלב ולא למוכרה לנכרי, כי הקפידה התורה על שכרו של הכלב.

[וכתב **הבן איש חי** (ש"ר פ"י צו) שמצא כתוב **שאין להכות את הכלבים בחג הפסח**, ובפרט ביום ראשון וביום שני (בחול"ל) שבהם מספרים ביציאת מצרים, כי ביציאת מצרים נאמר "לא יחרץ כלב לשונו", ששמרו גזירתו ית' באותו הלילה].

לכלב תשליכון אותו כי מסר נפשו להציל את הצאן מפני הזאבים

דרשה זו ידועה ומפורסמת, אך מלבדה ישנו פירוש על דרך הפשט בביאור השכר הניתן לכלב בדמות הטריפה. וכפי שפירשו **בדעת זקנים מבעלי התוספות** (וכ"כ האבן עזרא והחזקוני), שבפסוק זה לא מדובר על כל כלב, אלא דוקא על הכלב המיוחד של האדם המסייע לו ברעיית עדרו ובשמירת צאנו [ולכן נאמר "לכלב" בפת"ח, שהוא כמו ה' הידיעה, דהיינו הכלב המבורר והמיוחד לאדם], כי כלב זה מוסר נפשו לשמור על הצאן מפני הזאבים, ואף מסר נפשו על טריפה זו והצילה מפי הזאב שטרפה, ולכך נצטוונו **שלא להיות כפויי טובה**, ולכשתהיה לאדם טריפה בעדרו יתננה לכלבו בשכר שמירתו על העדר.

משכרו של הכלב נלמד את גודל השכר על מסירות נפש

והמלבי"ם העמיק בפירוש זה, וכתב, שמן הדין היה שתהא הטריפה ניתנת לגר תושב, וכדין הנבילה שמצווים אנו ליתנה לו, וכמו שנאמר (דברים י"ז, כא) "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מִכֹּר לנכרי" [פירש רש"י דהיינו גר

ולכן אמרו שמחתכין את הנבילה דוקא לפני הכלבים ולא לפני שאר בהמות, כי מדין בזיון יש ליתנה לנכרי ולא לבהמה, מה שאין כן כלב שיכול ליתנה לו כיון שראוי הוא לשכר וכן כתב בפני יהושע הנ"ל שאף בנבילה יש מצוה ליתנה לכלב].

מדוע לא נאמר "לחתול תשליכון אותו" ?

טעם שלישי למצות "לכלב תשליכון אותו" מצאנו בדברי הבאר שבע במסכת הוריות (יג, א) בשם הרמ"ה, וזאת על פי דברי הגמרא שם "שאלו תלמידיו את רבי אלעזר מפני מה הכלב מכיר את קונו וחתול אינו מכיר את קונו? אמר להם, ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משכת, האוכל עכבר עצמו על אחת כמה וכמה".

וביאר הרמ"ה, שלכך נאמר "לכלב תשליכון אותו" ולא "לחתול תשליכון אותו", מפני שהכלב מכיר את בוראו והחתול אינו מכיר את בוראו. [ואכן, דבר זה תואם עד למאד למה שמצינו בפרק שירה "כלבים מה הם אומרים בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושונו", וזה מורה כי הכלב מכיר בייחוד את בוראו].

ויש לבאר דבריו על פי מה שפירש המהר"ל (הוריות, שם) "אין כל בעלי החיים שווים, כי יש מהם שיש בהם יותר דעת מבעלי חיים אחרים, כי הם בעלי נפש, ויש בהם שמשוללים מן הדעת לגמרי. וזהו שאמרו שהכלב מכיר קונו, כי הכלב הוא בעל נפש, ולכך יש בו הכרה, ונקרא בשביל זה "כלב" שהוא "כולו לב", ואילו החתול הוא היפך זה שאינו מכיר קונו" [וראה שם שזהו הטעם למה שאמרו (בבא קמא ס, ב) "כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר, כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר", כי הכלבים בעלי נפש הם ומרגישים בדבר].

מי המלך שהיה זוכר את שמותיהם של כל שש מאות אלף חייליו ?

ואמנם פשטות דברי הגמ' הנ"ל היא [וכפי שביאר הרמ"ה בפי"ב] שהכלב מכיר את בעליו, וכעין מה שנאמר "ידע שור קונוהו" (ישעיה א, ג), וכדרך העולם שהכלב מכיר את בעליו והולך אחריו לכל מקום שהוא הולך ומשמרו מה שאין כן בחתול.

וגם לפירוש זה יש ללמוד מוסר גדול מהכלב, וכפי שכתב רבינו יוסף חיים זצ"ל ב"בן יהודע" (ביצה כה, ב) "שיש לנו ללמוד מן הכלב שמכיר את קונו ומוסר עצמו על בעליו, וכן ראוי לישראל שיכירו וידעו את קונם, וימסרו נפשם על עבודתו ית"י". ובכדי להמחיש עד היכן מגיעה מסירותו של הכלב לאדונו וללמוד הימנה לעבודתנו הרוחנית, יש בנותן טעם להביא את דברי המנחת יעקב (עמ' סח) "הכלב מכיר את קונו ומוסר כל

חושיו ואיבריו לעבודתו, ובהול על שמירת חיי בעליו ושמירת רכושו ונכסיו מליסטים ושוודדים, עולה ומטפס בהרים ובכל מקום שאי אפשר לבר נש לבוא שמה, ולא יחת מפני כל, ועד רגעיו האחרונים כל עוד נשמתו בו יחרף נפשו על מזבח אהבת אדונו, ונשאר באמונתו לקונו גם כשדוקרים אותו וזורקים בו חיצים להורגו". [וראה עוד בבן יהודע (הוריות, שם) שהאריך במעשיות נפלאות בענין נאמנות הכלב לבעליו].

[ובמדרש תלפיות הביא מספר שלשלת הקבלה שלכורש מלך פרס היה זכרון עצום עד שכשהיה משלם משכורת לשש מאות אלף חייליו היה זוכר את שמו הפרטי של כל אחד ואחד מהם. וביאר הבן יהודע (רי"ה ד, א) שכידוע בהיותו ילד נתגדל כורש במערה על ידי כלבה שהניקה אותו, ולכן נקרא "כורש" שהוא כלב בלשון פרסי (עיי"ש המעשה בפרוטרוט), ועל כן זכה לכח זכירה גדול בלבבו, כי הכלב כולו לב, וזכה לרוחב לב ודעת מחמת שינק מן הכלבה].

כשיקום האדם מפיטתו בבוקר יצייר לנגד עיניו תמונת כלב, שמכיר את קונו ונאמן לאדונו

ובפרדס יוסף (בראשית ד, טו) כתב בשם חכם אחד, שזהו שאמרו (ברכות ט, ב) "מאימתי קורין את שמע בשחרית, משיכיר בין זאב לכלב", כלומר שכשיקום האדם בבוקר ממיטתו יצייר לנגד עיניו תמונת כלב, שמכיר את קונו ונאמן לאדונו, וכך האדם יקבל עליו עול עבודת ה' חדשים לבקרים.

והפלא יועץ (ערך "כלבי") כתב "השומע כלבים בוכים וצועקים ובפרט אם צועקים על האדם בלילה בחושך ונושכים אותו מה מאד יפחד לבבו ובכן זכור את אשר תעבור נפש החוטאת כשנמסרת ביד מזיקים ומלאכי חבלה הדומים לכלבים". ולאור מה שנתבאר במאמר זה נוסף ונאמר, שמי שרואה או שומע כלבים נובחים יתן אל ליבו את מסירותם הרבה לאדונו, ויקבל על עצמו להתחזק במסירות נפש בעוז ותעצומות לעבודת השי"ת בבחינת "כולו לב" [וכפי שדרשו על כלב בן יפונה שהיה "כולו לב" לאביו שבשמים (שפתי כהן במדבר יג, ד)].

כתובת האסתר: אודיעין עילית, אסירת יוסף 3/10

טל' 08-9244220 © 153-89244220

רמינו@rinuna.co.il

לתיאור דעות ושיעורים נא ליצור קשר בהתאם

קורא נכבד! עלון זה מופץ בעותקים רבים בארץ ובעולם, אם ברצונך לזכות בהפצת תורה לאלפי קוראים מידי שבת בשבתך, ולהקדיש את העלון למשך חודש או שנה או באופן חד פעמי לברכה להצלחה ולרפואה או להבדיל לע"ג

נא פנה לפרטים בטל' 050-4191861 או 08-9452903

לע"ג ר' בנימין בן משה זצ"ל
מרת סרח (שרה) בת רחמה ע"ה
מרת צביה בת סרח ע"ה

לע"ג אהרן בן יהיא מעברי ז"ל
מרת רחל בת סאלחה ע"ה
מרת נאזיה בת תאגיה ע"ה

להצלחת ורפואת עם ישראל
ומשפחת חוה הי"ז בכללם
לע"ג ג'מיל בן רג'ינה ושמעון בן
מיליה